

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3, 5: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ (1054- 1204)

Α. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΡΓΙΑ

Μέσα 11^{ου} αι. : ενδείξεις μιας ανερχόμενης ακμής στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Ιταλία :

- ✓ **Γεωργική επανάσταση:** (ποιοτική και ποσοτική αύξηση της παραγωγής)
 - Τεχνολογικές καινοτομίες: τροχοφόρο άροτρο, τετράτροχη άμαξα, περιλαίμιο στα υποζύγια, σιδερένια πέταλα
 - Τριζωνική καλλιέργεια (λόγω έλλειψης λιπάσματος το χωράφι διαιρείται σε τρεις ζώνες οι οποίες καλλιεργούνται εναλλάξ: α' ζώνη (φθινόπωρο): σάρι, βρώμη, β' ζώνη: (άνοιξη) κριθάρι, όσπρια, γ' ζώνη: χέρσα, αγρανάπαυση)
 - Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις επεκτείνονται με εκχερσώσεις και αποξηράνσεις
⇒ ο πληθυσμός εξασφαλίζει περισσότερη και καλύτερης ποιότητας τροφή

- ✓ **Ο πληθυσμός αυξάνεται** (η ύπαιθρος δε μπορεί να θρέψει τον αυξανόμενο πληθυσμό) → αφήνουν τη γεωργία και εγκαθίστανται στις πόλεις
Επιπλέον η αύξηση του πληθυσμού δημιουργεί νέες επισιτιστικές, ενδυματολογικές, στεγαστικές και πνευματικές ανάγκες

- ✓ **Ζωντανεύουν το εμπόριο** (← πλεόνασμα αγροτικής παραγωγής) και η βιοτεχνία

✓ **Ιδρύονται νέες πόλεις**

Β. ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ

- ✓ Ιδρύονται νέες πόλεις ή επεκτείνονται οι παλαιοί οικιστικοί πυρήνες .
- ✓ Κύρια πηγή ενέργειας ο νερόμυλος. Στα τέλη του 12^{ου} αι. προστίθεται ο ανεμόμυλος
- ✓ Ανεγείρονται φρούρια
- ✓ Έντονος ρυθμός ανάπτυξης:
 - Εντατική οικοδόμηση
 - Καταμερισμός εργασίας
 - Συναλλαγές
 ⇒
 - ▲ παράγονται και τίθενται σε κυκλοφορία νέα εμπορεύματα
 - ▲ διαδίδονται νέες τεχνικές ιδέες

Γ. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Μέσα 11^{ου} και -κυρίως- αρχές 12^{ου} αι.: πρόοδος εμπορίου ← το αγροτικό πλεόνασμα διατίθεται στις πόλεις

- ✓ Το εμπόριο αναπτύσσεται κατά μήκος όλων των οδικών αξόνων που συνδέουν Δύση και Ανατολή (χριστιανικό και μουσουλμανικό κόσμο)
 - ⇒ Μεγάλα εμπορικά κέντρα: οι ναυτικές πόλεις · στο Βορρά η Μπρυζ και η Βρέμη
- ✓ Πρωταγωνιστούν οι εβραίοι και χριστιανοί έμποροι από τη Βενετία και την Πράγα.
- ✓ Διακινούνται προϊόντα πολυτελείας και καταναλωτικά αγαθά (γούνες, μπαχαρικά, χρωματιστά υφάσματα της Φλάνδρας, αλάτι, ξύλο, σίδηρος, σάρι κ. α.)
- ✓ Μεταφορικά μέσα :
 - ⇒ ξηρά: μεγάλες τετράτροχες άμαξες, караβάνια ημιόνων
 - ⇒ Θάλασσα: γαλέρες, κόγκες (τύπος πλοίων του Βορρά) · περί το 1200 καθιερώνεται η χρήση της πυξίδας και του πηδαλίου.
- ✓ Εμποροπανηγυρεις (ιδιαίτερα στη Φλάνδρα και τη γαλλική Καμπανία): διαρκής αγορά όπου δεν προσφέρονται μόνο εμπορεύματα αλλά γίνεται και *ανταλλαγή νομισμάτων* με ειδικευμένους αργυραμοιβούς τραπεζίτες και χορηγούνται *πιστώσεις* κυρίως από εβραίους επιχειρηματίες και από πλούσιες μονές → πρώτες εκδηλώσεις χρηματοπιστωτικού συστήματος
- ✓ Στη Μεσόγειο (ιδιαίτερα Βενετία και Γένουα): από το 12^ο αι. γενικεύεται η συγκρότηση *ναυτικών εταιρειών* που επενδύουν στο ναυτικό εμπόριο και αποκομίζουν τεράστια κέρδη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιες αλλαγές στην οικονομία της Δυτικής Ευρώπης παρατηρούνται μετά τα μέσα του 11^{ου} αι.;
2. Να εξηγήσετε τον όρο «γεωργική επανάσταση». Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στη δημιουργία της;
3. Ποια είναι η κύρια πηγή ενέργειας στη Δυτική Ευρώπη μετά τα μέσα του 11^{ου} αι.;
4. Ποιοι παράγοντες συντέλεσαν στη δημιουργία νέων πόλεων στη Δυτική Ευρώπη μετά τα μέσα του 11^{ου} αι.;
5. Που οφείλεται ο έντονος ρυθμός ανάπτυξης στις πόλεις της Δ. Ευρώπης;
6. Εμπόριο: Πού οφείλεται η ανάπτυξη του εμπορίου στη Δυτική Ευρώπη μετά τα μέσα του 11^{ου} αι.; Με ποιες περιοχές συναλλάσσονται οι έμποροι της Δυτικής Ευρώπης από τα μέσα του 11^{ου} αι.; Ποιοι πρωταγωνιστούν στην εμπορική κίνηση; Ποια μεταφορικά μέσα χρησιμοποιούνται για τη διακίνηση των προϊόντων;
7. Τι ήταν οι «εμποροπανήγυρες»; Ποια η σημασία τους για την εξέλιξη του οικονομικού συστήματος;
8. Ποια καινοτομία στα πλαίσια της εμπορευματικής οικονομίας παρατηρείται στο μεσογειακό κόσμο μετά τα μέσα του 11^{ου} αι.;

Β (γραπτά)

«Η γεωργική επανάσταση είναι συγχρόνως αιτία και αποτέλεσμα της αύξησης του πληθυσμού»: Πώς αντιλαμβάνεσαι το νόημα αυτής της φράσης;